

27 juli 2022

Anmälan till medieombudsmannen

Vi vill uppmärksamma Medieombudsmannen att titta närmare på en serie av fyra artiklar i Dagens Nyheter. Vi har anledning att misstänka att DN och den aktuella reportern har låtit sig påverkas av någon part och därmed inte lyckats hålla sig saklig och balanserad enligt utlovade etiska regler.

Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA) bildades 2016 och verksamheten startade 2021. För första gången någonsin samverkar Sveriges 21 regioner om en gemensam verksamhet. Men det har inte varit en helt igenom enkel resa. Tiden mellan förbundets bildande och verksamhetsstart har i omgångar förlängts på grund av överklagade upphandlingar, förändring i verksamhetens upplägg och byte av ledande funktioner. Försenad operativ start hösten 2021 kopplat till pandemi, regioners överlappande avtal och tröghet i förändringsskedet har bidragit till skillnad mellan budget för 2022 och ett förväntat resultat. Det är naturligt att en förändring som påverkar såväl det offentliga som det privata Sverige granskas av både media och andra parter.

Det vi vill att Medieombudsmannen speciellt tittar närmare på är om Dagens Nyheter lever upp till tidningens eget [löfte](#) om att inte ta politisk ställning, trovärdighet och kvalitet och att det som publiceras ska byggas på säkra källor, men också att fakta och uppgifter ska vara bekräftade från flera håll med tydliga källhänvisningar. DN hänvisar även till att de följer Medieombudsmannens [publicistregler](#), där exempelvis punkt 13 påtalar vikten av att låta den som kritiserats få tillfälle att bemöta kritiken samtidigt med publicering. Även Journalistförbundet har [yrkesetiska](#) regler för anslutna medlemmar.

Att göra en anmälan till Medieombudsmannen har inte varit självklart. Vi har haft en omfattande konversation med reportern, såväl muntligt som skriftligt med en förhoppning om att tidningen själv ska komma till insikt och ta emot vårt erbjudande om faktakunskap och att även besöka oss och ta del av verksamheten i sin helhet.

Den främsta anledningen till vår anmälan är av hänsyn till våra medarbetare. De frågar om en tidning verkligen får skriva och publicera vad som helst, helt utan grund. De uttrycker vrede över att DN med sin höga trovärdighet inte strävar efter saklighet och fakta.

Våra medarbetare är ledsna, besvikna och känner sig utsatta, främst för att artiklar med osakliga påståenden angriper deras egen profession men också för att medarbetare tvingas stå till svars för felaktigt innehåll i mötet med kollegor inom branschen, allmänheten och inte minst vänner.

Vi har redan i stort redovisat våra ståndpunkter för den aktuella journalisten. Dennes chef har hört av sig, i huvudsak för att ta sin medarbetare i försvar. Problemet är att vår dialog med tidningen inte blir åskäddliggjord, varken i vad vi förmedlat i fakta och sakkunskap eller vad vi anser om förfarandet. Vi blir en tyst part medan tidningens ord blir till sanning på Sveriges bästa nyhetsplats.

En utmaning är att Dagens Nyheter har ett grundmurat högt förtroende. Det är något vi respekterar, men samtidigt ser vi med oro på att det kan missbrukas och därmed orsaka skada för andra parter i samhället. En annan utmaning är att Dagens Nyheter är en privat aktör med rätt att låsa artiklar bakom betalväggar, där enbart en osaklig rubrik blir synlig för de flesta.

Sammanträffande publiceringsdagar?

Vi konstaterar att tre av fyra artiklar har publicerats på morgonen, samma dag som förbundets politiska sammanträden. Tre sammanträden med avgörande betydelse för kommunalförbundets framtid. Reportern har haft kännedom om de aktuella sammanträdena och visat intresse av att vara åhörare vid live-sändningar.

Vi ser ett mönster i att det upprepar sig tre gånger. Att samtliga artiklar utgår från påståenden som inte belyses vare sig sakligt eller balanserat skulle kunna uppfattas som en vilja att påverka politiken i att fatta beslut i en viss riktning. Vi har frågat om DN bedriver debatt och i så fall för vem. Reportern svarar att det är ett oförskämt påstående.

Därför är balansen extra viktig

Privata aktörer kontra offentlig regi

Fram till att KSA som kommunalförbund tog över den operativa driften har ambulansflyg i Sverige utförts enbart av privata aktörer. Det har i huvudsak varit ett dominerande bolag och ett par mindre. Den dominerande aktören är globalt verksam och ensam utförare i flera andra länder. Bolaget består av en stor koncern med huvudkontor i London och med flertalet underbolag för olika länder och verksamhetsinriktningar i en stor spännvidd. En större lobbyorganisation är aktiv i att påverka utvecklingen för privata intressen och som vi uppfattar är finansierad av privata och/eller ideologiska parter. Från olika håll har vi blivit uppmärksammade på att lobbyorganisationen uppvaktar politiker, media och statliga myndigheter med olika typer av påstående som är mer eller mindre sanna. Vi har jobbat hårt med att bemöta sakfel med fakta.

Därutöver finns en handfull personer som vi uppfattar hänger samman med lobbyorganisationen i avsikt att påverka det politiska förloppet. Vi har själva erfarenhet av att de här personerna presenterar sig i olika roller beroende på frågans art eller målgrupp, exempelvis offentlig person som ordförande i ett fackförbund, regionpolitiker, redaktör, bolagsföreträdare, yrkesrepresentant eller som privatperson med ibland hävdande om sekretesskyddad identitet. Det förekommer ett antal anonyma avsändare bakom brev baserade på fakta till såväl politiker med uppdrag i KSA som till regionpolitiker och regionernas tjänstepersoner.

En advokatbyrå lämnar återkommande in överprövningar av beslut fattade av förbundets styrelse och fullmäktige. Advokatbyrån har till synes koppling till det större privata bolaget och till lobbyorganisationen.

I frågan om Svenskt Ambulansflyg finns en tydlig spänning mellan kommersiella och offentliga intressen, liknande inom andra samhällsområden. Därav finns det anledning för tidningen att beakta balans genom att belysa flera intressen och vidta försiktighet genom källkritisk granskning av såväl personer som av uppgifter. Det har vi försökt belysa för den aktuella reportern.

Politisk spännvidd

En annan del är den spännvidd av åsikter och viljor som finns i politiska församlingar där flera politiska partier är representerade. Att politiker i kommunalförbundets beslutande organ även representerar andra politiska viljor i sina hemmaregioner är ytterligare en komplexitet. Men det som är viktigt att uppmärksamma är, att alla beslut är fattade i politisk majoritet. Både de beslut som är fattade av förbundets politiska företrädare och de beslut som är fattade i respektive regions fullmäktige. Ingenstans i DNs artiklar åskådliggörs att citerade kritiker utgör en minoritet.

Att vi går mot ett val skulle ytterligare kunna skärpa DNs ansvar att åskådliggöra den balansen.

Synen på tjänstepersoner

Vi uppfattar att reportern tror att förbundets tjänstepersoner har en egen agenda och utgör någon form av motpart, vilket skulle kunna bero på okunskap, men om det återges oreflekerat och obalanserat, då förmedlas en felaktig bild av Sveriges demokratiska system. Reportern har återkommande tillbakavisat erbjudanden om våra förklaringar och hjälp med att hitta fakta och annat material som hen inte fått tips av från sina källor. Hen har hänvisat till att så går en granskning inte till och att hen skulle vara opartisk om hen lyssnade till det som förbundets tjänstepersoner förmedlar.

Vi har återkommande förklarat för reportern att vi som tjänstepersoner utför de beslut som politiken fattat i majoritet. Att följa minoritetens åsikter skulle betraktas som tjänstefel.

Fakta som konsekvent undanhålls i DNs artiklar

Att det offentliga vill driva ambulansflyget i egen regi bygger på många statliga och regionala utredningar med start redan 2008. Regioner med många invånare eller ett större behov av ambulansflyg har tidigare haft upphandlat avtal med en eller flera privata aktörer, medan regioner som beställer fåtalet transporter har fått efterfråga tjänsten på en spotmarknad och då utan beredskap. Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg är bildat utifrån en ambition om utvecklad kvalitet, högre patientsäkerhet i utförandet av transporten, men också i avsikt att utveckla regionernas sjukvård och för att kunna erbjuda alla medborgare en jämlik vård, oavsett var i Sverige man är bosatt. Vikten av en nationellt fungerande och långsiktig transportorganisation ökar i och med ökade kostnader för den högspecialiserade vården som numera oftast bedrivs vid ett eller ett fåtal större universitetssjukhus. Regionerna kan med kommunalförbundet gemensamt påverka kvaliteten. Valet är modernt utrustade ambulansflygplan i jetmodell för snabbare transporter i ett land med stora avstånd. Kabinen är utrustad med upp till tre bårplatser för intensivvård med likvärdig standard som intensivvårdssal på ett sjukhus. All medicinsk utrustning är testad och certifierad för att inte störas av eller störa annan

elektronik ombord. En elektrisk bårlyft i en bred cargodörr ger ökad patientsäkerhet och förbättrad arbetsmiljö. Den finns tidigare endast som prototyp i Australien. Samtliga medarbetare på flygsidan har lång erfarenhet som kaptener/styrmän i trafik med jettflygplan eller ambulansflyg. Sjuksköterskor har specialistutbildning inom intensivvård eller anestesi och flera års erfarenhet inom sin specialisering och ibland inom ambulansflyg. Mixen av hög kompetens inom olika områden är resultatet av regionernas kvalitetskrav.

Snabb transport och hög beredskap för tillgång till den vård som i högre grad finns i de större städerna, är ett jämlikhetskrav som medlemmarna kräver, samtidigt som de stora universitetssjukhusen behöver patienter från hela Sverige för att upprätthålla såväl kompetens som kostsam teknik.

Tre regioner samverkar om vårdgivaransvaret och har utvecklat gemensamma rutiner och ordningar, allt för att verksamheten ska fungera sömlöst oberoende mellan medarbetare, ambulansflygplan och beredskapsbaser. De tre regionerna har i samarbetet utvecklat tre överensstämmande organisationer för specialistteam, bestående av specialistläkare och specialistsjuksköterskor. Teamen följer de mest sjuka patienterna från avdelning till avdelning.

Att Svenskt Ambulansflyg redan efter några månader uppvisar en kostnadseffektivitet som slår de privata aktörerna återges pliktskyldigt i ett kort citat i en av artiklarna.

Att starta en verksamhet möter utmaningar med nationell beredskap, en helt ny flygplansflotta, nya beredskapsbaser och en oprövad sammansättning av medarbetare. Hittills har det gått över alla förväntningar och vi har inga avvikelser med negativ inverkan för patientens mående.

Muntliga intervjuer

Journalisten har valt att spela in samtliga muntliga intervjuer utan att tala om att så göres, vilket tidningen förklarat att de har rätt att göra. Reportern har via telefon konfronterat tjänstepersoner med felaktiga och osakliga påståendet vilket vi i förstone byggt på okunskap. Men där vi lagt ner timmar på att förklara och bringa reda i faktafel, har intervjuerna uteslutande handlat om att samla inspelade citat. Tyvärr har inget citat i första skedet presenterats i sitt korrekta sammanhang. När vi påtalat felen, har reportern hävdade att hen har dem inspelade och bevis för att de är uttalade. Vi har då påtalat att de inte används i korrekt sammanhang och hänvisat till tidningens och reporterns pressetiska ansvar.

Efter ytterligare diskussioner har de ändrats till mer korrekta sammanhang, eller tagits bort. Påtalas kan göras att journalisten återkommande berömmar sig för att ha lyssnat till våra synpunkter gällande citatens användning. Det här har även upprepat sig vid intervjuer av tjänstepersoner vid andra myndigheter, såväl regionala som statliga. Vi har hjälpt förtvivlade tjänstepersoner att stå på sig och hävda sin rätt att korrigera felaktigt återgivna citat.

Vi har erbjudit DN att vi tillsammans kan spara allt material för framtiden och då även ta med de inspelade intervjuerna. Vi tror att det skulle vara intressant för forskare inom media att ta del av materialet som en helhet. DN hänvisar till att så gör ingen tidning. Samtidigt har vi uppfattat att vi enligt GDPR kan begära ut våra respektive personuppgifter som även omfattar våra röster. Det gäller även privata aktörer. Vi har ännu inte tagit det steget.

Metod

DNs reporter har genomgående haft en konfronterande attityd med mer eller mindre osakliga påståenden som sägs komma från så kallat "säkra" källor. Vi har uppfattat att hen inte accepterat våra förklaringar om att påståenden inte stämmer.

En av källorna har självmant avslöjat sig som uppgiftslämnare till tidningen. Vi har berättat för reportern om vår kännedom och att denne person har koppling till privata aktörer och en lobbyorganisation. Reportern anklagar oss för att inte respektera meddelarfriheten, vilket inte stämmer då vi aldrig efterforskat några källor och vi har inte talat om för tidningen vem personen är.

Skriftliga svar

Vi har av tidsskäl och för att upprätthålla saklighet, men också för att i att efterhand kunna följa och återge förloppet, valt att övergå till att svara skriftligt på tidningens frågor. Det kommenteras i artiklar närmast som att vi försöker undvika svar, vilket alls inte är sant.

Exempelvis:

"DN har efter mötet med förbundsfullmäktige den 28 april bett om en ny intervju om den ekonomiska situationen, men Sylvan har avböjt."

"DN har sökt ledningen för KSA, som svarar skriftligt att . . ." men man väljer att bara ta med ett kort utdrag ur ett omfattande skriftligt svar.

Reporterns chef har kontaktat oss och via telefon förklarat att tidningen tycker det är mer intressant med muntliga intervjuer. Vi har svarat att vi är beredda att ställa upp på intervjuer med då med en annan reporter som kanske hanterar materialet mer förtroendefullt. Så har inte skett.

Artiklarna:

Det är fyra artiklar som alla har tagit avstamp i antaganden om att det är fel att driva ambulansflyg i offentlig och egen regi, att verksamheten skulle bedrivas olovligen och att det privata kan sköta utförandet mycket bättre.

Den första artikeln har väldigt stora brister i saklighet och fakta. Det materialet är sammanställt i underlag som presenterats för ägarrepresentanter och som en offentlig inläga till ett protokoll. Det materialet är samlat i Zip-fil, nämnd [Artikel 1](#). Övriga tre artiklar kommenterar vi kort här i texten, med hänvisning till bifogade artiklar via länkar och i PDF-filer.

OBS Materialet till den första artikeln är publicerat på förbundets hemsida som handlingar tillhörande protokoll till styrelsesammanträde den 16 juni 2022. Materialet är där maskat med hänsyn till GDPR och till tidningens upphovsrätt.

Vi vill tydliggöra vår skyldighet att följa regler om maskning av uppgifter skyddade enligt lag och hoppas att Medieombudsmannen respekterar det.

1

Svårt sjuka barn drabbade av problem runt regionernas ambulansflyg

<https://www.dn.se/sverige/svart-sjuka-barn-drabbade-av-problem-runt-regionernas-ambulansflyg/>

Publicerad 28 april 2022

Artikeln publicerades på morgonen inför fullmäktigesammanträde på eftermiddagen den 28 april. Sammanträdet handlade om att regionerna skulle godkänna Årsredovisning.

2

Ambulansflyget i akut brist på pengar

<https://www.dn.se/sverige/ambulansflyget-i-akut-brist-pa-pengar/>

Publicerad 5 maj 2022

Artikeln publicering sammanföll inte med något av KSA politiska sammanträden.

3

Ambulansflyget drar ner på kapacitet i sommar

<https://www.dn.se/sverige/ambulansflyget-drar-ner-pa-kapacitet-i-sommar/>

Publicerad den 16 juni 2022

Den här artikeln publicering sammanföll med styrelsesammanträde, under samma eftermiddag om budget för 2023.

4

Man leker flygbolag med skattebetalarnas pengar

<https://www.dn.se/sverige/man-leker-flygbolag-med-skattebetalarnas-pengar/>

Publicerad den 30 juni 2022

Samma eftermiddag hölls fullmäktigesammanträde om budget 2023.

Artiklarna och förklaring

1

Svårt sjuka barn drabbade av problem runt regionernas ambulansflyg

Artikeln uppdaterades en vecka efter första publicering. Tidningen har då gjort en rättelse i slutet av artikeln om att KSA inte är vårdgivare. Dock anser tidningen inte att övriga påtalade sakfel stämmer och om de stämmer då ingår de i citat av andra personer, vilket tidningen förklarat att man inte tar ansvar för.

Vi konstaterar dock att den här artikeln har väldigt stora brister i saklighet och fakta. Vi har varit tvungna att vid flertalet tillfällen gå igenom sakfelen tillsammans med politiker och tjänstepersoner i Sveriges regioner och har därför satt samman materialet i sin helhet, vilket redovisats vid styrelsesammanträde den 16 juni 2022. Materialet är publicerat på hemsidan, men i maskad form med hänsyn både till GDPR och tidningens upphovsrätt. Vi väljer dock att förmedla materialet omaskat i anmälan till Medieombudsmannen. Här återfinns även den ursprungliga artikeln som den publicerades den 28 april. Det var också då artikeln lästes av merparten av DN:s prenumeranter. Vi hoppas att Medieombudsmannen respekterar de krav som ställs på oss som myndighet att maska materialet vid

utlämnande till tredje part. Hänvisa istället gärna till det maskade materialet på vår hemsida:

<https://www.svenskt-ambulansflyg.se/media/1366/220616-handlingar-styrelsesammantra-de.zip>

Sammanfattningsvis bygger rubriken som är felaktig och är en allvarlig anklagelse, i sin helhet på för tidningen påtalade sakfel och felaktiga påståenden. Även artikelns innehåll är i sin helhet baserat på sakfel, som hade varit lätta att kontrollera innan publicering.

2

Ambulansflyget i akut brist på pengar

Artikelns inledning med att lyfta fram Karolinska Universitetssjukhuset med dess nya ambulanshelikoptrar och påstående om att timkostnaden för den tjänsten är lägre än ambulansflyg med KSA. Dels är det två helt olika tjänster och dels styrks inte påståendet om kostnad. Vi är högst tveksamma till om jämförelsen är sann. Generellt kostar en flygtimme med en ordinär ambulanshelikopter två till tre gånger mer än en flygtimme med ambulansflyg. KS nya helikoptrar har en avsevärt högre inköpskostnad än normalt förekommande ambulanshelikoptrar med ytterligare högre driftskostnader. Uppgifter om priser gällande inköp av KS nya ambulanshelikoptrar har varit publicerade i branschmedia för flyg.

Varför DN väljer att jämföra KSAs ambulansflyg och nationell beredskap med Karolinskas nya helikoptrar och låter deras verksamhetsledare återkommande uttrycka sig om kostnaden i jämförelse med en helt annan tjänst, är svårt att förstå. Troligen kan inte läsaren bringa reda i den avgörande skillnaden eller värdera sakfrågan. Är reportern också okunnig eller finns det någon anledning som vi inte förstår?

Att man åter hänvisar till artikeln om vårdavvikelse, trots att det är påtalat för tidningen att det inte stämmer förstärker tidigare sakfel. Att KS skulle ha vårdavvikelse som anledning till att göra en egen upphandling i strid med innebörden i medlemskapet i kommunalförbundet, är inte heller sant. KS upphandling förbereddes långt tidigare och var redan avslutad när den första artikeln publicerades. Vid artikelns publicering hade KS ännu inte beställt några tjänster av KSA och hade varken erfarenhet eller egen faktakunskap om vårdavvikelse, eftersom de inte ens existerar.

Inför artikeln påstod reportern återkommande att KSA borde gå i konkurs. Vi har därför ägnat långa förklaringar för journalisten i hur det hänger ihop med dels modellen med ett kommunalförbund och orsaken till likviditetsbristen, som varit offentligt tydliggjord sedan hösten 2021.

Orsakerna har varit väl kända av samtliga ägare och har behandlats i såväl tjänstemannagrupperingar som av politiken. Det går att följa i protokoll publicerade på hemsidan, sedan hösten 2021, då det blev klart att två av de vårdgivande regionerna valde att skjuta på rekrytering av sjuksköterskor på grund av pandemin och att några regioner hade överlappande avtal med privata aktörer, vilket har försenat starten.

DN väljer att lyfta ett icke jämförbart timpris och väljer att behandla redan uppnådda effektiviseringar och kostnadsbesparingar per patient med KSA, i en förminskande kommentar.

Vi uppskattar att DN vill förmedla fakta till Sveriges medborgare, men artikeln är inte ett avslöjande och inte komplett för att visa hela bilden.

3

Ambulansflyget drar ner på kapacitet i sommar

Artikelns innehåll är färre sakfel, men DN hänvisar till den tidigare artikeln och förstärker därmed ytterligare det felaktiga påståendet att verksamheten drabbat svårt sjuka patienter med vårdavvikelse.

4

Man leker flygbolag med skattebetalarnas pengar

Den här rubriken har allvarligt sårat våra ytterst kompetenta medarbetare och smutskastat verksamheten. Självklart är Svenskt Ambulansflyg ett seriöst ambulansflygbolag med samtliga tillstånd korrekt beviljade av statliga myndigheter enligt EUs regelverk. Det framgår inte i artikeln. Tidningen låter rubriken stå obesvarad.

Rubriken är ett citat fällt av en politiker som i grunden troligen hade velat se en annan lösning. Men det framgår inte att den politikern utgör en minoritet av röster i såväl styrelsen som fullmäktige. Att DN inte väljer att tydliggöra det som ett faktum bidrar till att läsare kan uppfatta att uttrycket representerar en större grupp, majoritet av politiker eller att det är en sanning.

Att en artikel i Sveriges största morgontidning inte är mer balanserad än så här med publicering inför ett politiskt sammanträde skulle kunna ha inverkan ett politiskt beslut i en viss riktning.

Det är något som tidningen i sitt löfte inte vill göra "DN:s nyhetsredaktion arbetar opartiskt – vi tar inte ställning politiskt eller i andra frågor".

Återigen hänvisar tidningen till artikeln som felaktigt påtalar vårdavvikelse.

DN väljer att inte ta med att förbundet för maj är nära att uppnå budgeterat resultat i flugna timmar samtidigt som de beställningar som fortfarande går till privata aktörer gör att antalet flygtimmar med råge kommer överskridas när regionerna gör samtliga beställningar via KSA, enligt innebörden i medlemskapet.

Återigen hänvisar DN felaktigt till orsaken för KS val att upphandla egen privat aktör.

27 juli 2022

Anders Sylvan
Förbundsdirektör
anders.sylvan@svenskt-ambulansflyg.se

Mariann Holmberg
Kommunikationschef
mariann.holmberg@svenskt-ambulansflyg.se
073 800 86 16

Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg
Norrlands universitetssjukhus
901 85 Umeå

090 550 05
info@svenskt-ambulansflyg.se
www.svenskt-ambulansflyg.se